

Милутин Миланковић је изузетан научник, уз то и пророк "у свом селу". За разлику од великана какви су Никола Тесла и Михајло Пупин он се увек враћао родноме Даљу. Завршавао је своје послове у Бечу, Будимпешти и Београду, али никада није заборављао одакле је. То славонско село је присутно у свим његовим писмима, говорима, чак и научним радовима. Тако у једном раду, каже да ћемо у наредних, најмање 22.000 година, живети у све топлијој клими те напомиње да ће се винова лоза моћи гајити на граници Немачке и Данске, а да ће у његовом Даљу рађати смокве, које је он толико волео, али на жалост неће дочекати да их бере и једе.

Миланковићево дело "Канон осунчавања земље и његова примјена на проблем ледених доба" представља, уз Теслино дело, најзначајнији рад српске науке 20-ог века. Миланковићеви прорачуни количине осунчавања и средње годишње температуре Марсове површине и доњег слоја његове атмосфере доказани су каснијим космичким истраживањима, а његова књига "Кроз васиону и векове" спада међу најлепше књиге за популаризацију астрономије. Написао ју је у виду писама пријатељици, којој је на занимљив начин објаснио све значајне појмове не само из астрономије него и друге проблеме везаних за небеска тела, геологију и историју науке.

Календар који је Миланковић урадио је најпрецизнији икада направљен. Актуелни Грегоријански календар садржи два крупна недостатка: за годину је узимано да има 365 дана и да 235 лунарних месеци представља тачно 19 соларних година. Миланковић је свој календар базирао на анулацији тадашњих 13 дана, нови календар је доведен на исти датум као и грегоријански, преступне године могу бити оне које су дељиве са четири без остатка, а секуларне године биће само онда преступне ако њихов број векова када се подели са девет даје остатак два или шест. Све остале секуларне године су просте, што даје потпуну прецизност. Овако конципиран Миланковићев календар треба кориговати после више хиљада година. Иако је у суштини тај календар прихваћен на Свеправославном конгресу 30. маја 1923. године у Константинополису односно Истанбулу, никада није заживео.

Миланковић је и један од твораца тектонике плоча, која се интензивно примењује у геологији. На наговор климатолога Кепена и геофизичара Вегенера, кога сматрају оцем те нове теорије, разрадио је нумеричку секундарну путању полова ротације чиме је доказао да је положај континената у геолошкој историји био битно другачији од садашњег, односно да су се они неминовно кретали. Знатно касније модерна геофизичка мерења, сателитска геодезија и радиосигнали потврдили су тачност ових прорачуна.

Директор Астрономске опсерваторије у Београду др Зоран Кнежевић недавно је одржао предавање поводом обележавања 130. година од рођења Милутина Миланковића. Кнежевић у својим анализама Миланковићевог дела, посебно апострофира његов 30 година дуг рад на астрономској теорији климатских промена, који је завршен 1941. године под именом "Канон осунчавања", заправо „Канон дер Ердбестрахлунг“. Занимљиво је да су табаци Миланковићевог рада били већ одштампани 3. априла 1941. и таман када се спремало коричење уследило је бомбардовање, 6. априла 1941. године, тако да је план пропао. У штампарији је испод

рушевина рад ипак пронађен, са првим пожутелим станицама...

У Миланковићевој теорији осунчавања битна су три елемента: први је промењиви угао под којим се Земља налази у односи на Сунце; други елемент је ексцентричност Земље, њена помереност у току окретања, у односу на идеалан круг (ради се о неправилној елипси), трећи елемент јесте само окретање Земље око своје осе, по принципу чигре. По речима академика др Николе Пантића изузетно је интересантна судбина те књиге. У време када је Миланковић умро, 1958. године, била је скоро најмање призната и позната. Врло је мали број научника сматрао да је Миланковићева теорија тачна. Био је то свакако тужан испраћај за Миланковића. Касније се однос према Миланковићевом делу променио. Група истраживача са Имбријем, Хејсом и Шаклтоном на челу желела је да разреши дилему Миланковићеве теорије па су предложили да у оквиру истраживања океанског дна једна бушотина буде посебно анализирана на средокраћу између афричког, аустралијског и индијског простора, у Индијском океану. То је била мудра одлука која је потврдила Миланковићеве прорачуне.

Његова теорија је постављена на претпоставци да осунчавање варира кроз време. Миланковић је то израчунао за период од 600.000 до милион година. Геолози су за ту теорију кроз истраживања, потврдили.

Године 1988. у Перуђи (Италија) организован је научни скуп под називом "Цикло-стратиграфија". На њему је званично промовисана нова истраживачка метода која у основи има Миланковићеве циклусе осунчавања, а која у ритмичким сменама слојева стена детектује хладније и топлије циклусе кроз које је прошла наша планета.

Биографија

Милутин Миланковић, геофизичар, климатолог и астроном, рођен је 28. маја 1879. године у Даљу, близу Осијека, а умро је 12. децембра 1958. у Београду. Похађао је Бечки технолошки факултет, где је дипломирао градевину 1902. и стекао докторат из техничких наука 1904. Касније је радио у чувеној фирми Адолфа Барона Питела - "Бетонбау-Унтернехмунг" - у Бечу. Градио је бране, мостове, вијадукте, аквадукте и друге грађевине од ојачаног бетона, у тадашњој Аустро-Угарској и Србији. На универзитет у Београду долази 1909. године где је изабран за професора рационалне механике, небеске механике и теоријске физике, а 1924 постаје редовни члан Српске краљевске академије наука, затим редовни члан Немачке академије наука у Халеу, дописни члан бројних других академија.

Политички проблематичан, али користан

По завршетку Другог светског рата, Суд части Београдског универзитета, процењујући подобност Милутина Миланковића, донео је карактеристику у којој се признаје да се истакао као научник, али "по политичкој оријентацији припада познатој математичкој клици... Марксизам-лењинизам уопште не познаје нити показује икакав интерес. Сматрамо да је наш политички непријатељ и да ће као такав умрети. Може се искористити као наставник и научник" (1. јул 1950).